

David A Hockney: **Lawn Being Sprinkled** (1967)

ΠΟΠ ΑΡΤ

Μέχρι πριν πενήντα-εξήντα χρόνια οι εικόνες της φύσης ήταν το κλειδί για να αποκτήσουμε αίσθηση της τέχνης. Η φύση μας παρείχε όχι μόνο τις εικόνες αλλά και τα κυρίαρχα μεταφορικά σχήματα με τα οποία η σχέση ανάμεσα στον εαυτό μας και το "άλλο" μπορούσε να περιγραφεί και να εξεταστεί. Στο σύγχρονο κόσμο, έναν κόσμο που φτιάξαμε εμείς οι ίδιοι, έναν ηλεκτρονικό κόσμο μαζικής επικοινωνίας και πολιτιστικής συσσώρευσης που μας βομβαρδίζει με εικόνες και ερεθίσματα, η ποιότητα και το νόημα των μηνυμάτων φαίνεται να εκμηδενίζεται από τη γοητεία που μας ασκεί η υπερβολική τους πληθώρα και διαδοχή.

Σε αυτόν τον κόσμο η μαζική παραγωγή απογυμνώνει κάθε εικόνα από την μοναδικότητά της και την κάνει να μοιάζει με σήμα. Το σήμα δεν έχει λεπτές αποχρώσεις. Είναι ξεκάθαρο, επιβάλλει νόημα, προστάζει. Το έργο τέχνης αντίθετα μιλάει σε μια γλώσσα πολύπλοκων σχέσεων, υπαινιγμών και αντιφάσεων. Το νόημά του αναδύεται, ξεδιπλώνεται, αποκαλύπτεται. Το να ασχοληθεί κάποιος με την απεικόνιση και καταγραφή αυτού του περιβάλλοντος σημάτων της σύγχρονης πόλης θα ήταν ανόητο. Πώς θα μπορούσε λοιπόν η τέχνη να υπερασπιστεί τον εαυτό της απέναντι στην εισβολή ενός μαζικού περιβάλλοντος και στον καταϊγισμό από σήματα, τόσο ζωηρότερα από τις δικές της υπαινικτικές εικόνες;

Οι πρώτες μεταπολεμικές τάσεις και τα ρεύματα του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού ακολούθησαν μια πορεία εσωτερικής φυγής μακριά από αυτό το φτηνό μαζικό περιβάλλον. Η πορεία αυτή, που συχνά αποδείχτηκε οδυνηρή ή αυτοκαταστροφική, αντιμετώπισε τη μαζική πολιτιστική συσσώρευση και τις εκφράσεις της σαν ένα είδος εχθρικού κοινωνικού εφιάλτη από τον οποίο αγωνιζόταν να αποστρέψει το βλέμμα, μεγαλώνοντας ολοένα και περισσότερο την απόσταση ανάμεσα στην "υψηλή" τέχνη και τη μαζική κουλτούρα, ερμηνεύοντας την αντιδημοτικότητα της μέσα από ένα πλέγμα αξιολογικών διανοητικών αυτοκαθορισμού και διευρύνοντας ακόμη περισσότερο το χάσμα ανάμεσα στην τέχνη και τη ζωή.

Οι γενιά της Ποπ Αρτ προσπαθεί να γεφυρώσει αυτό το χάσμα ακολουθώντας μια πορεία προς τα έξω, με μια τάση αποδοχής προς αυτή τη μαζική κουλτούρα εικόνων-σημάτων προσπαθώντας να την καταγράψει, ελπίζοντας να την αφομοιώσει, ακόμη και να την ανταγωνιστεί. Οι εικόνες του περιβάλλοντος της κατανάλωσης εισβάλλουν με ορμή στο εικαστικό πεδίο μετατοπίζοντας την εικονοπλασία σε έναν χώρο οικείο, κατειλημμένο από γνωστές εικόνες και αντικείμενα των οποίων η θαλπωρή και η νεύρωση μειώνει δραστικά και στο ελάχιστο την αισθητική απόσταση. Συχνά η καταγραφή των οπτικών γεγονότων είναι ψυχρή και παθητική, όπως ψυχρός και παθητικός είναι ένας κόσμος που δέχεται μια υδρογονοβόμβα σαν μέσο διασφάλισης της ειρήνης. Άλλοτε πάλι η απλή παράθεση εικόνων γίνεται ένα είδος διανοητικής αφαίρεσης που λειτουργεί αποκαλυπτικά κάνοντας μας να συνειδητοποιήσουμε τους τρόπους και τους μηχανισμούς με τους οποίους τα αντικείμενα μαζικής παραγωγής συγκροτούν ένα κοινό σύστημα σημάτων και συμβόλων που επιβάλλεται στο υποσυνείδητο ως οπτική εμπειρία την οποία οι καλλιτέχνες της Ποπ Αρτ αποδίδουν σε όλη της την ψυχολογική και κοινωνική διάσταση.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Richard Hamilton (1922-)
Eduardo Paolozzi (1924-2005)
Peter Blake (1932-)

Richard Smith (1931-)
David Hockney (1937-)
Allen Jones (1937-)
κ.α.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Robert Rauschenberg (1925-)
Jasper Johns (1930-)
Jim Dine (1935-)
Claes Oldenburg (1929-)
Roy Lichtenstein (1923-1997)
Tom Wesselmann (1931-2004)
James Rosenquist (1933-)
Robert Indiana (1928-)
Andy Warhol (1928-1987)
George Segal (1924-2000)
κ.α.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΠ ΑΡΤ

Στα **ελληνικά** κυκλοφορεί μόνο το καλό κλασικό βιβλίο της Λίπαρντ (1) και το μικρό βιβλιαράκι του Φιντς (2):

1. Λίπαρντ, Λούσι, **Ποπ Αρτ**, Υποδομή, Αθήνα, 1984 (Lippard, Lucy, **Pop Art**, Thames and Hudson, London, 1967)
2. Φιντς, Κρίστοφερ, **Pop Art. Αντικείμενο και εικόνα**, Πανδώρα, Αθήνα, 1971

Η **διεθνής βιβλιογραφία** είναι εκτενέστατη. Πιο συγκεκριμένα:

Για μια σύντομη, αρχική εισαγωγή στην Ποπ Αρτ:

- Honeff, Klaus, **Pop Art**, Taschen, Koln, 2004
- **Pop Art**, Tate Publishing, London, 2000

Για εκτενέστερη αναφορά στην Ποπ, και για διαφορετικούς λόγους για κάθε βιβλίο, αξίζει να ανατρέξετε:

- Osterwold, Tilman, **Pop Art**, B. Taschen, Koln, 1991
- Francis, Mark (direction), **Les Anées Pop**, Centre Georges Pompidou, Paris, 2001
- Livingstone, Marco, **Le Pop Art**, Hazan, Paris, 1990
- Hughes, Robert, 'Culture as Nature' in **The Shock of the New. Art and the Century of Change**, Thames and Hudson, London, 1991
- **Pop Art**: London, Royal Academy of Arts 1991, Weidfield & Nicolson, London, 1991
- Taylor, Paul, **Post-Pop-Art**, MIT Press, Cambridge, Mass 1989
- Walker, John, **Art Since Pop**, Thames and Hudson, London, 1975
- Keller, Jean-Pierre, **Pop Art et évidence du quotidien: pour une sociologie du regard esthétique**, L'Age d'Homme, Lausanne, 1979
- Lobel, Michael, **Image Duplicator: Roy Lichtenstein and the emergence of Pop Art**, Yale University Press, New Haven, 2002
- Livingstone, Marco, **Pop Art: A Continuing History**, Thames & Hudson, London, 2000
- Thomas Crow, Thomas, **The Rise of the Sixties: American and European Art in the Era of Dissent**, Abrams, New York, 1996
- Madoff, Steven Henry, **Pop Art: A Critical History**: University of California Press, Berkeley, 1997
- Alloway, Lawrence, **American Pop Art**: Collier Books, New York, 1974)

- Hal Foster and Mark Francis, **Pop Art**, Phaidon Press, London, 2005
- Kynaston McShine (ed.), **Andy Warhol: A Retrospective**, Museum of Modern Art, New York, 1989
- Ruscha, Edward, **Leave Any Information at the Signal**, MIT Press, Cambridge, Mass, 2002
- Russell, John and Gablik, Suzi, **Pop Art Redefined**, Praeger, New York, 1969
- Whiting, Cecile, **A Taste for Pop: Pop Art, Gender, and Consumer Culture**,: Cambridge University Press, Cambridge, 1997

Για τον τρόπο που βλέπουμε τις εικόνες και τα έργα τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγής τους και των μέσων μαζικής επικοινωνίας αξίζει να ανατρέξετε στο εξαιρετικό βιβλίο του Μπέργκερ (1), καθώς και στα βιβλία των Μπένγιαμιν και Γουόκερ (2, 3):

1. Berger, John, **Η εικόνα και το βλέμμα**, Οδυσσέας, Αθήνα, 1986 (Berger, John, **Ways of Seeing**, Penguin Books, 1972)
2. Benjamin, Walter, "**Το έργο τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγιμότητας**" του στο Benjamin, Walter **Δοκίμια για την τέχνη**, Κάλβος, Αθήνα, 1978
3. Γουόκερ, Τζον, **Η τέχνη την εποχή των μαζικών μέσων επικοινωνίας**, Κομμούνα, Αθήνα, 1987 (Pluto Press, 1983)

Για την κοινωνία του θεάματος και της κατανάλωσης αξίζει να διαβάσετε:

- Μπωντριγιάρ, Ζαν, **Η καταναλωτική κοινωνία. Οι μύθοι της, οι δομές της**, Νησίδες, Αθήνα, 2000 (Baudrillard. Jean, **La société de consommation**, Editions Denoël, Paris, 1970)
- Baudrillard, Jean, **Η διαφάνεια του κακού**, Εξάντας, Αθήνα (The Transparency of Evil, Verso Books, London, 1993)
- Debord, Guy, **Η κοινωνία του θεάματος**, Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα, 1986 (Débord, Guy, **La Société du Spectacle**, Editions Gallimard, Paris, 1992 [1967] / Debord, Guy, **The Society of the Spectacle** MIT Press, Cambridge, Mass.:, 2002)